

Jan Gabriel Eynard, η εκπαίδευσή του, η φιλία του με τον Ιωάννη Καποδίστρια και η συμβολή του στην οικοδόμηση του Ελληνικού Κράτους.

Κέρκυρα, 28 Σεπτεμβρίου 2013

Η ταινία που μόλις είδατε γυρίστηκε για τα 75 χρόνια του ελληνοελβετικού Συλλόγου Jean Gabriel Eynard της Γενεύης, χρονολογείται από το 1994, γεγονός που εξηγεί τη σχετική παλαιότητα της. Έχει όμως το πλεονέκτημα να μπορεί να αποδώσει σε εικόνες το βιογραφικό πλαίσιο της ζωής του Jean Gabriel. Θα ήθελα να αναφερθώ σε κάποια γεγονότα που έπαιξαν καθοριστικό ρόλο στην εκπαίδευσή του και τα οποία μπόρεσαν να επηρεάσουν τη σχέση του με την Ελλάδα και τον Καποδίστρια.

Το πρώτο από αυτά τα γεγονότα είναι η πολιορκία της πόλης της Lyon, όταν κατά την διάρκεια της Γαλλικής Επανάστασης, το καλοκαίρι του 1793, ο στρατός που έστειλε η κυβέρνηση των Ιακωβίνων έρχεται να πολιορκήσει την Lyon, που διοικείται από τους προύχοντες Γιρονδίνους, την αντίπαλη παράταξη. Η πολιορκία της πόλης διαρκεί πολλές εβδομάδες. Ο Jean Gabriel, ηλικίας 17 ετών, αρπάζει αυθόρμητα ένα όπλο εγκαταλελειμμένο στην πλατεία, συναντάει τους αγωνιστές στα υψώματα της Croix-Rousse, και συμμετέχει στις μάχες για 41 ημέρες, μέχρι την παράδοση της πόλης. Τον στέλνουν αμέσως incognito στην Rolle, στις όχθες του lac Léman στην Ελβετία, όπου σιγά-σιγά ξανασυγκεντρώνεται όλη η οικογένειά του. Ο πατέρας είναι κατεστραμμένος, πτωχέυει και χρωστάει μεγάλα χρηματικά ποσά σε συγγενείς και φίλους, πράγμα που εξηγεί τη δίψα του Jean Gabriel να κερδίσει όσο το δυνατόν πιο πολλά χρήματα, όσο το δυνατόν πιο γρήγορα, ώστε να ξεπληρώσει τα οικογενειακά χρέη.

Τότε στέλνουν τον Jean Gabriel στη Γένοβα για να ολοκληρώσει την εκπαίδευσή του στον οίκο Gaulis et Guex, καθώς ο Édouard Gaulis είναι κουνιάδος του. Η έμμονη ιδέα του νέου άνδρα είναι να δημιουργήσει τον δικό του εμπορικό οίκο, πράγμα που πετυχαίνει την άνοιξη του 1797, σε ηλικία 22 ετών, μέσα σε ένα δύσκολο πολιτικό περιβάλλον. Τα στρατεύματα του Βοναπάρτη έχουν καταλάβει την Βόρεια Ιταλία και οι εμπορικές δραστηριότητες είναι περίπλοκες. Δύο στοιχεία αυτής της εποχής θα τραβήξουν την προσοχή μας: Παρότι οι σχέσεις είναι τεταμένες με τη θετή αδελφή του Lisette και κυρίως με τον κουνιάδο του, ο Jean Gabriel γίνεται δεκτός με ανοικτές αγκάλες από τον παλιό του υπολοχαγό της Croix-Rousse, M. de Regny που είναι επικεφαλής ενός σημαντικού οίκου στη Γένοβα και μιας πολυμελούς οικογένειας εξ' ου και η φιλία του Eynard με τους γιούς του, κυρίως με τον Arthémon, τον οποίο πιθανώς θα συναντήσουμε στη διάλεξη του κ. Νοταρά.

Το δεύτερο στοιχείο είναι η πολιορκία της Γένοβας από τον Φεβρουάριο έως τον Ιούνιο του 1800. Οι Ρώσοι, οι Αυστριακοί και οι Άγγλοι επωφελήθηκαν από την αναχώρηση του Βοναπάρτη για την Αίγυπτο για να επιχειρήσουν να εκδιώξουν τους Γάλλους από την Ιταλία. Την πόλη πολιορκούσε από την ξηρά ο αυστριακός στρατός του στρατηγού Mela, ενώ ο αγγλικός στόλος είχε αποκλείσει το λιμάνι. Στο εσωτερικό βρισκόντουσαν οι κάτοικοι και οι Γάλλοι στρατιώτες του στρατηγού Masséna. Μετά από μερικές εβδομάδες οι συνθήκες διαβίωσης γίνονται αφόρητες, η πείνα πλήττει ένα μεγάλο μέρος του πληθυσμού και του στρατού. Ο Jean Gabriel γράφει στην οικογένειά του: «Η πολιορκία της Lyon ήταν χειρότερη από αυτήν εξαιτίας των βομβαρδισμών, αλλά αυτή εδώ ήταν πολύ χειρότερη εξαιτίας της

πείνας, τα πρόσωπα όλων των ανθρώπων ακόμη και των περισσότερων πλουσίων είναι σκελετωμένα. Τα παιδιά των φτωχών υπέφεραν θάναυσα. Όσον αφορά εμένα και τους υπόλοιπους συνεργάτες, ζήσαμε πάντα αρκετά καλά, ωστόσο δεν μου κακοφαινόταν να τρώω λίγο λευκό και φρέσκο ψωμί. Από τη στιγμή που έληξαν οι εχθροπραξίες και επέστρεψε ο συνέταιρός του, ο Jean Gabriel εγκαταλείπει βιαστικά τη Γένοβα και δεν θα γυρίσει πίσω παρά μετά από πολλά χρόνια, παρόλο που η Γένοβα παραμένει η έδρα του εμπορικού του οίκου.

Πως μεταφράζεται αυτό στο ελληνικό περιβάλλον ; Το 1826 ο Eynard παρακολουθεί με πάθος την εξέλιξη των στρατιωτικών επιχειρήσεων και αλληλογραφεί με ορισμένες ηγετικές φυσιογνωμίες. Εκφράζει την επιθυμία του να αγωνισθεί στο πεδίο της μάχης, αλλά αναγνωρίζει ότι είναι πολύ πιο χρήσιμος για τον σκοπό εργαζόμενος στη Φλωρεντία, τη Γενεύη ή το Παρίσι. Αλλά είναι κυρίως η πολιορκία του Μεσολογγίου που θα παρακολουθήσει με πάθος. Πιέζει την Επιτροπή της Γενεύης να συνεργαστεί με την Επιτροπή του Παρισιού για την αποστολή όπλων τη στιγμή που κάποια μέλη της Επιτροπής θα προτιμούσαν να περιοριστούν στην αποστολή τροφίμων για τις γυναίκες και τα παιδιά ή σε ενέργειες που αποσκοπούν στη μόρφωση του πληθυσμού. Είναι αυτός που αποφασίζει να αντικαταστήσει την αποστολή αλευριού με γαλέτες τις οποίες παρασκευάζει στην περιοχή της Ραβέννας και της Αγκόνας, διότι γνωρίζει ότι σε μια πολιορκούμενη πόλη φτάνει κάποια στιγμή που δεν υπάρχει πλέον καύσιμη ύλη, ώστε να ψήνεται το ψωμί. Είναι εξάλλου στην Αγκόνα, όπου πήγε να ελέγξει τη φόρτωση των γαλετών, που πληροφορήθηκε στις 8 Μάιου την παράδοση του Μεσολογγίου.

Δεύτερη πτυχή: Μετά την αναχώρησή του από τη Γενεύη, ο Eynard εγκαθίσταται πρώτα στο Λινόρνο όπου εντάσσεται στην κοινότητα των γάλλων εμπόρων και όχι σε αυτές των Ελβετών ή των κατοίκων της Γενεύης. Με τη Συνθήκη του Lonéville (1801), η Τοσκάνη μετατρέπεται σε βασιλείο της Ετρουρίας και παραχωρείται στον γιό του δούκα της Πάρμας, Louis, σύζυγο της κόρης του βασιλιά της Ισπανίας Marie-Louise. Αυτοί οι νέοι ηγεμόνες φθάνουν στη Φλωρεντία εντελώς άφραγκοι και είναι αναγκασμένοι να συνάψουν ένα δάνειο 1.450.000 λιρών Τοσκάνης. Ενώ οι έμποροι του Λινόρνο, στους οποίους είχαν βασιστεί, επιφυλάσσονται να ενεργήσουν, ο Reynard θα το παίξει κορώνα-γράμματα και θα καλύψει μόνος του όλο το δάνειο. Με πολλούς ελιγμούς, και παρά τις δυσκολίες της οικογένειάς του, το εγχείρημα θα πετύχει. Είναι το πρώτο κρατικό δάνειο που διεκπεραιώνει. Σχεδόν με μια μόνο εξαίρεση, δεν θα υπάρξει άλλο για τα επόμενα χρόνια. Αλλά μετά την Παλινόρθωση κι ενώ ζει από τα εισοδήματά του, μεταξύ Γενεύης και Παρισιού, ο Reynard κλήθηκε από τον μεγάλο Δούκα της Τοσκάνης, και στη συνέχεια από άλλους αρχηγούς κρατών για να οργανώσει τέτοιου είδους εγχειρήματα.

Ελληνικό περιβάλλον: Είναι φανερό ότι ο Καποδίστριας γνωρίζει τις οικονομικές ικανότητες του φίλου του και σαϊτών θα απευθυνθεί για να πραγματοποιήσει ένα τέτοιου είδους εγχείρημα. Του μιλάει γι' αυτό ήδη από τα πρώτα του γράμματα, αλλά εξουθενωμένος από τις δυσκολίες που συναντά με την άφιξή του στην Ελλάδα, αναβάλλει συνεχώς την πραγματοποίηση αυτού του σχεδίου για αργότερα.

Παρότι ο Eynard ήταν τολμηρός στην υπόθεση του δανείου ήξερε να εξασφαλίζει με σύνεση και επιδεξιότητα την αποπληρωμή των τόκων και την είσπραξη του κεφαλαίου

εξασφαλίζοντας πρόσοδο από τη διαχείριση των καπνών. Η εκμίσθωση αγροτικής γης είναι ένας θεσμός του παλαιού καθεστώτος. Ο εκμισθωτής των αγροτικών γαιών πληρώνει κάθε χρόνο ένα σταθερό ποσό στον ηγεμόνα και διαχειρίζεται κατά την κρίση του την υπόθεση, προσπαθώντας να επιτύχει όσο μεγαλύτερο κέρδος γίνεται. Έτσι βρίσκεται επιφορτισμένος με την οργάνωση της επιχείρησης. Αυτό σημαίνει ότι ασχολείται με την καλλιέργεια, τις εισαγωγές, την κατασκευή διαφορετικών ειδών καπνών μέχρι την πώληση. Δείχνει εξάλλου ιδιαίτερη φροντίδα για τις συνθήκες ζωής των εργατών στη Φλωρεντία, όπως το έκανε αργότερα στο Ριομβίνο στα ορυχεία στυπτηρίας και στα σιδηρουργεία. Αλλά είναι αδιαμφισβήτητο ότι αυτή η υπόθεση των καπνών θα του αποφέρει πολλά χρήματα, τα οποία καλά τοποθετημένα, θα πολλαπλασιαστούν.

Δεν υπάρχει ελληνικό πλαίσιο : Στην Ελλάδα του Καποδίστρια δεν υπάρχουν υποδομές ούτε οι στοιχειώδεις συνθήκες για να αναπτυχθεί η βιομηχανία.

Για να εξασκήσει την δραστηριότητά του ο Eynard μεταφέρθηκε στη Φλωρεντία όπου αποκτά ένα όμορφο σπίτι στις όχθες του Arno. Και γίνεται σιγά-σιγά ο οικονομικός σύμβουλος της νεαρής αντιβασίλισσας της Ετρουρίας Marie-Louise – Ο βασιλιάς πεθαίνει λίγο μετά την άφιξή του- που βρίσκεται εντελώς απομονωμένη στη Φλωρεντία. Θα εκδιωχθεί το 1807, όταν η Τοσκάνη θα κατακτηθεί από τα γαλλικά στρατεύματα και θα μετατραπεί σε τρεις γαλλικούς νομούς.

Τρίτη πτυχή : Από τον Ιούνιο του 1806, ο Eynard εργαζόταν επίσης και για τους ηγεμόνες του γειτονικού κράτους τον Félix και την Élisa Baciocchi, πρίγκιπα και πριγκίπισσα του Luca και του Ριομβίνο, που του είχαν εμπιστευθεί αρχικά την εκμετάλλευση των καπνών που διαχειριζόταν τόσο καλά στην Ετρουρία, κατόπιν τον τίτλο του γενικού διαχειριστή των οικονομικών του πριγκιπάτου του Luca, είναι δηλαδή υπεύθυνος για την είσπραξη όλων των έμμεσων φόρων του Πριγκιπάτου. Αναπτύσσεται αμέσως μεγάλη συμπάθεια μεταξύ της πριγκίπισσας, που είναι η αδελφή του Ναπολέοντα, και του Eynard. *Είναι αδύνατον να έχει κάποιος περισσότερο πνεύμα και περισσότερο ταλέντο από την αδελφή του Βοναπάρτη, είναι το αληθινό πορτραίτο του αδελφού της, γράφει στους γονείς του.* Και πιο κάτω : *Έχω σχέσεις με την ισχυρή οικογένεια που κυβερνά τον κόσμο.* Η Élisa ανήκει στην οικογένεια Βοναπάρτη, είναι αυτή που μοιάζει περισσότερο με τον Ναπολέοντα και που συμμαρξίζεται το πάθος του για την οργάνωση του Κράτους. Μαζί με συνεργάτες Γάλλους αλλά και προερχόμενους από το Πριγκιπάτο του Lucca, αρχίζει με εντατικούς ρυθμούς τις μεταρρυθμίσεις.

Για το Lucca, το έργο αυτό είναι σχετικά εύκολο: Είναι μια γηραιά ολιγαρχική δημοκρατία με μια τάξη προκρίτων ικανών να τη διαχειριστούν. Αλλά ερειπώθηκε πλήρως από την μετατροπή της σε δημοκρατία-δορυφόρο της Γαλλίας και από την παρουσία ανέντιμων δημοσίων υπαλλήλων. Πρόκειται λοιπόν για την ανόρθωση των οικονομικών. Για τον σκοπό αυτό η Élisa θα διατάξει την κατάσχεση της εκκλησιαστικής περιουσίας, δηλαδή των γαιών που ανήκαν στον τακτικό κλήρο ή στα εκκλησιαστικά τάγματα. Αντιθέτως ο κοσμικός κλήρος, δηλαδή οι εφημέριοι και οι ενορίες δεν επηρεάστηκαν. Και αυτές οι εκτάσεις- ο κλήρος κατείχε ένα μεγάλο μέρος του Πριγκιπάτου- τίθενται προς πώληση και αγοράζονται από αυτούς που μπορούν, δηλαδή από τους μεγάλους εμπόρους του Livorno ή από τους ευγενείς που επανακτούν σε πολλές περιπτώσεις τις εκτάσεις των προγόνων τους.

Ο Eynard έπαιξε σημαντικό ρόλο στην υπόθεση. Όντας διαμαρτυρόμενος, δεν είχε τους θρησκευτικούς ενδοιασμούς των κατοίκων του Lucca και χρησιμοποιήθηκε συχνά ως άτυπος εντολοδόχος στις αγορές της πριγκίπισσας τις οποίες δεν μπορούσε να διεκπεραιώσει ακολουθώντας την τυπική οδό.

Ορισμένοι ιστορικοί λυπούνται που η γη δεν πουλήθηκε σε αυτούς που την καλλιεργούσαν, αλλά όλοι είναι σύμφωνοι για το ότι αυτό δεν αμφισβητήθηκε στην Παλινόρθωση και επέφερε μεγάλη ανάπτυξη για τη γεωργία της περιοχής και για την τάξη των γαιοκτημόνων, οι οποίοι θα παίξουν έναν καθοριστικό ρόλο στην άνθηση της Ιταλίας του δεκάτου ενάτου αιώνα.

Καθώς ήταν τα θρησκευτικά τάγματα που ασχολούνταν, κατά το παλιό καθεστώς, με τα νοσοκομεία και τα σχολεία έπρεπε να αναδιοργανωθούν πλήρως.

Η Έλιστα θα ασχοληθεί με πάθος με την εκπαίδευση και θα ιδρύσει σχολείο υποχρεωτικό για τα κορίτσια όπως και για τα αγόρια. Για τις νέες κοπέλες θα ιδρύσει το Ινστιτούτο Έλιστα που είναι ένα από τα πρώτα γυμνάσια θηλέων. Στον τομέα της υγείας μεταρρυθμίζει τα νοσοκομεία και παίζει τον ρόλο του πρωτοπόρου επιβάλλοντας τον υποχρεωτικό εμβολιασμό κατά της ευλογιάς. Άλλες σημαντικές μεταρρυθμίσεις αφορούν την αναδιοργάνωση των φυλακών και την εισαγωγή του αστικού και του ποινικού κώδικα του Ναπολέοντα. Μπορούμε να σκεφτούμε ότι ο Eynard παρευρισκόταν στις συζητήσεις για τα περισσότερα από αυτά τα θέματα μια και είναι αυτός που ελέγχει τα δημόσια οικονομικά. Και υποθέτουμε, αλλά μπορούμε να έχουμε και αποδείξεις, ότι τα συζήτησε επίσης και με τον Καποδίστρια.

Ελληνική πλευρά : Είναι φανερό ότι ο Eynard δεν μπορεί να προτείνει τις επιτυχείς ιδέες της Έλιστα για την αναδιοργάνωση της ελληνικής οικονομίας. Η ελληνική εκκλησία κράτησε πρωτεύοντα ρόλο κατά τη διάρκεια της οθωμανικής κυριαρχίας και της εξέγερσης. Και ο ίδιος ο Καποδίστριας είναι πολύ προσκολλημένος στην Εκκλησία του. Το υποκατάστατο που χρησιμοποιήθηκε ήταν η πώληση των τσιφλικιών, δηλαδή των μεγάλων οθωμανικών ιδιοκτησιών. Αλλά δεν επετεύχθη το αναμενόμενο αποτέλεσμα. Όσον αφορά τα σχολεία - θα επανέλθουμε αμέσως- δεν τίθεται βέβαια θέμα για σχολείο θηλέων, τα επαρχιακά σχολεία όμως που είχαν οργανωθεί από την Έλιστα χρησίμευσαν ως μοντέλο για την οργάνωση των σχολείων στην Αίγινα.

Ο Felix και η Έλιστα είναι επίσης ηγεμόνες του Piombino. Μία πραγματική έρημος όπως έγραφε η Έλιστα στον αδελφό της, εκτάσεις άγονες, μεγάλοι βάλτοι χρόνια πηγή ελονοσίας, ελάχιστοι κάτοικοι. Αλλά είναι ένα σημείο στρατηγικού ενδιαφέροντος για τον Ναπολέοντα και εκεί διόρισε ως τοποτηρητή την αδελφή του ώστε να επιβλέπει το στενό μεταξύ της νήσου Έλβα, με τα ορυχεία σιδήρου, και της ηπειρωτικής χώρας, όπου πολύ κοντά στο Piombino βρίσκονται τα σιδηρουργεία της Follonica. Η Έλιστα και οι υπουργοί της – ο Eynard κατέχει την πρώτη θέση- θα εργασθούν με πάθος για να γίνει η περιοχή εύφορη, αποξηραίνοντας τους βάλτους για να εισάγουν καινούργιες καλλιέργειες- θα απευθυνθούν στον στρατηγό Sebastiani, πρέσβη της Γαλλίας στην Κωνσταντινούπολη για να στείλει σπόρους βαμβακιού- αναζωογονώντας τις παλιές νηματουργίες, τις οποίες ο Ναπολέων προσπαθεί να ευνοήσει στη Γαλλία. Κυρίως επαναρχίζουν τη δραστηριότητά τους τα σιδηρουργεία της Follonica, τα οποία επεξεργάζονται το μετάλλευμα σιδήρου που

μεταφέρεται από το γειτονικό νησί και το οποίο είναι απαραίτητο για την κατασκευή οβίδων και κανονιών. Την καύσιμη ύλη την προμηθεύονται από τους λόφους των μικρών δασών, όπου παράγεται ξυλάνθρακας. Εκμεταλλεύονται παράλληλα και τα δάση της γύρω περιοχής, των οποίων οι μεγάλοι κορμοί στέλνονται στα ναυπηγεία της Sprezzia ή της Toulon. Παρατηρούμε ότι ο Eynard διέυθυνε το σύνολο των έργων, όχι πάντα αυτοπροσώπως, αλλά μέσω εκπροσώπων του. Επιλέγει δύο πολύ καλούς συνεργάτες που ελέγχουν τις επιχειρήσεις. Επί πλέον, τοποθέτησε κεφάλαια στη βυρσοδεψία, στα ορυχεία στυπτηρίας, τα σιδηρουργεία, τον ξυλάνθρακα και τα κατάρτια των πλοίων, όπως εξάλλου έκαναν και οι ηγεμόνες. Η ανάμειξη των δημόσιων και των ιδιωτικών συμφερόντων είναι ένα από τα ενοχλητικά χαρακτηριστικά του καθεστώτος των Baciocchi, κάτι το οποίο συμμερίζεται ο Eynard.

Ελληνική πλευρά : Παρόμοια δράση δεν μπορούσε να διανοηθεί κανείς για την Ελλάδα. Θα πρέπει όμως εδώ να τονίσω ένα από τα σημαντικά πλεονεκτήματα του Eynard. Γνώριζε πάντα να επιλέγει άριστους συνεργάτες, στους οποίους παραχωρεί μεγάλη ελευθερία κινήσεων. Μια τέτοια περίπτωση είναι ο Sebastiano Kleiber ο οποίος τον συνοδεύει από το Livorno και γίνεται το alter ego του. Το ίδιο ισχύει και για όσους τοποθετεί στη Lucca και στο Piombino. Δεν νομίζω ότι ο Καποδίστριας είχε τις ίδιες δυνατότητες στις επιλογές του, ίσως όχι και το ίδιο ταλέντο.

Τέταρτη και τελευταία πτυχή : Τα ορυχεία του Carrare και η Τράπεζα Elisiana.

Η περιοχή του Carrare προσαρτήθηκε στο Πριγκιπάτο του Lucca χάρη στην επιθυμία του Ναπολέοντα, που ζήτησε στην αδελφή του να επαναλειτουργήσει τα λατομεία μαρμάρου. Πολύ γρήγορα επιβεβαιώθηκε ότι οι επιχειρηματίες, ιδιοκτήτες αυτών των λατομείων είχαν ανυπέβλητα οικονομικά προβλήματα που εμπόδιζαν την επαναλειτουργία τους. Έτσι γεννήθηκε η ιδέα της δημιουργίας μιας τράπεζας όπου οι επιχειρηματίες αυτοί θα μπορούσαν να δανειστούν τα απαραίτητα ποσά για την επανέναρξη των εργασιών, με ένα λογικό επιτόκιο, 5 %, που θα μπορούσαν να αποπληρώσουν μόλις πουλούσαν συμπαγείς όγκους μαρμάρου. Αυτή είναι και η σημερινή αντίληψη των τραπεζών για τις μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις. Για την εποχή ήταν κάτι πολύ καινούργιο και δεν βρήκα από ποιο μοντέλο εμπνεύστηκαν η Élisa και ο Eynard. Ο Eynard έγινε διευθυντής της Τράπεζας. Το αρχικό κεφάλαιο ήταν 300.000 φράγκα που υποσχέθηκαν να δώσουν οι ηγεμόνες- τελικά δεν κατέβαλαν παρά το ήμισυ του ποσού. Ο Eynard επίσης κατέβαλε 150.000 φράγκα.

Πολύ γρήγορα, η Élisa απέκτησε τη συνήθεια να χρησιμοποιεί τα κεφάλαια της Τράπεζας για να χρηματοδοτεί άλλες δραστηριότητες, όπως την Σχολή Γλυπτικής, όπου φέρνει ονομαστούς γλύπτες. Μια από τις κύριες δραστηριότητες της θα είναι να παρέχει σε όλα τα δημαρχεία της Γαλλίας προτομές του Ναπολέοντα. Πολυάριθμες δυσκολίες, όμως θα οδηγήσουν την υπόθεση σε αποτυχία.

Ελληνική υπόθεση : Μόλις επιστρέφει στη Φλωρεντία, ο Eynard προσκαλείται να λάβει μέρος στην ίδρυση του Ταμειυτηρίου, πιθανώς λόγω της εμπειρίας του από την Τράπεζα Elisiana, αλλά και επειδή είναι πολύ στενός φίλος του Benjamin Delessert, «πατέρα» των Ταμειυτηρίων στη Γαλλία και του οποίου τις συμβουλές αποζητούν οι κάτοικοι της Φλωρεντίας. Η Τράπεζα αρχίζει τη λειτουργία της το 1829, την εποχή που ο Καποδίστριας ζητάει τη βοήθειά του.

Πότε γνωρίστηκαν ο Eynard και ο Καποδίστριας και πως αναπτύχθηκε η φιλία τους;

Ο Eynard εγκατέλειψε ξαφνικά την Τοσκάνη το 1809, για να μείνει για αρκετά μεγάλο διάστημα στο Παρίσι. Κατόπιν επιστρέφει στην Ελβετία, στη Rolle, όπου είχε ήδη αποκτήσει την ιδιοκτησία του Beaulieu, πηγαίνει στη Γενεύη, όπου συναντά την γυναίκα της ζωής του, το σπάνιο μαργαριτάρι που έψαχνε από καιρό, την όμορφη Anna Lullin de Châteauneux, ηλικίας 17 ετών. Μέσω της συζύγου του έρχεται σε επαφή με την αριστοκρατία της Γενεύης, πράγμα που δεν του είναι καθόλου δυσάρεστο. Η Anna ενθουσιάζεται και αυτή με την ελληνική υπόθεση, ο Καποδίστριας θα τη συμπαθήσει ιδιαίτερα και θα την αναφέρει συχνά στην αλληλογραφία του.

Οι δύο άνδρες γνωρίζονται στο συνέδριο του Παρισιού, προς το τέλος Μαΐου 1814. Είναι εκεί που οι συμμαχικές Δυνάμεις, δηλαδή η Ρωσία, η Αγγλία, η Αυστρία και η Πρωσία, που μόλις έχουν κερδίσει τον πόλεμο και έχουν επιτύχει τη συνθηκολόγηση του Ναπολέοντα, πρέπει να συζητήσουν για τον καθορισμό των συνόρων της Γαλλίας του Λουδοβίκου XVIII και για την τύχη των κρατών δορυφόρων της ναπολεόντειας Γαλλίας, δηλαδή ενός σημαντικού τμήματος της Ευρώπης. Είναι εκεί που η κυβέρνηση της Γενεύης, που πρόκειται να γίνει ελβετικό καντόνι, στέλνει τον Charles Pictet de Rochemont για να διερευνήσει τον τρόπο με τον οποίο ο τόπος του μπορεί να βγει από την απομόνωση και κυρίως να προσαρτηθεί στην Συνομοσπονδία. Η προσάρτηση αυτή μπορούσε να γίνει είτε από την δεξιά όχθη της λίμνης Léman, πράγμα που είναι λογικό και που ισχύει σήμερα, αλλά απαιτούσε υποχωρήσεις εκ μέρους της Γαλλίας και του επίφοβου Talleyrand, είτε από την αριστερή όχθη συνδεδεμένη με το καντόνι του Valais, οπότε θα έπρεπε να κάνει κάποιες υποχωρήσεις ο βασιλιάς της Σαρδηνίας. Ο Eynard κατάφερε να συνοδεύσει τον θείο του Pictet de Rochemont με την ιδιότητα του γραμματέα, για να μπορέσει να υπερασπιστεί στα παρασκήνια τα συμφέροντα της πρώην βασίλισσας της Ετρουρίας.

Ο Καποδίστριας ήταν ήδη εδώ και λίγο καιρό, πληρεξούσιος πρεσβευτής του τσάρου στην Ελβετική Συνομοσπονδία. Με έναν αυστριακό συνάδελφο, είναι επιφορτισμένος με την εποπτεία της αναδιοργάνωσης της Συνομοσπονδίας, σε επίπεδο καντονιών και της οργάνωσης της νομοθετικής εξουσίας καθώς και με την παρακολούθηση των εργασιών για την σύνταξη ενός νέου συντάγματος. Η αποστολή του στο Συνέδριο του Παρισιού είναι να ενημερώνει τον τσάρο για όσα συμβαίνουν στην Ελβετία και να στηρίζει τις ελβετικές αντιπροσωπείες στις διεκδικήσεις τους. Θα βοηθήσει ιδιαίτερα τον Pictet de Rochemont – έχουμε μάλιστα ένα χειρόγραφο σημείωμα με το διάγραμμα των συνόρων που θα διεκδικούσαν- συμβουλευόντάς τον και συστήνοντάς τον σε σημαίνοντα πρόσωπα.

Τα θέματα προς επίλυση είναι αμέτρητα και οι σύνεδροι αποφασίζουν να ξανασυναντηθούν στη Βιέννη. Εκεί επίσης, ο Καποδίστριας που είναι μέλος της επιτροπής για τις ελβετικές υποθέσεις, προσφέρει αμέριστη βοήθεια στους κατοίκους της Γενεύης d'Ivernois και Pictet de Rochemont. Αυτός ο τελευταίος μάλιστα τον συναντούσε σχεδόν κάθε δύο ημέρες, συχνά πριν από το πρωινό και στην αλληλογραφία του εκφράζει βαθειά ευγνωμοσύνη στο πρόσωπό του. Αντιθέτως μου έκανε εντύπωση ότι συνάντησα μόνον

λίγες αναφορές στον Καποδίστρια στις σημειώσεις του Eynard από το Συνέδριο – και τον αναφέρει σχεδόν πάντα διαμέσου του Pictet, γεγονός που ίσως εξηγείται από το ότι ο Eynard δεν είχε επίσημη ιδιότητα στο Συνέδριο.

Αντιθέτως, στο Συνέδριο της Aix-la-Chapelle, το 1818, όπου θα ξαναβρεθούν οι δύο άνδρες, ο Eynard όντας πλέον μέλος του Συμβουλίου του Μεγάλου Δούκα της Τοσκάνης, βρίσκεται στο ίδιο επίπεδο με τον Καποδίστρια και είναι μάλλον εκεί που μια πραγματική φιλία γεννιέται μεταξύ τους.

Για να ευχαριστήσει τον Καποδίστρια για τις τεράστιες υπηρεσίες που προσέφερε στο καντόνι του Vaud, η πόλη της Λωζάννης τον έχρησε επίτιμο πολίτη. Λίγες εβδομάδες αργότερα, τον Δεκέμβριο του 1816, οι κάτοικοι της Γενεύης κάνουν το ίδιο.

Όταν ξεσπάει η Ελληνική Επανάσταση και ο Καποδίστριας αισθάνεται υποχρεωμένος να παραιτηθεί από τις υπηρεσίες του τσάρου, έχοντας την ιδιότητα του επίτιμου πολίτη, επιλέγει να μείνει στη Γενεύη που έχει το πλεονέκτημα να βρίσκεται στο κέντρο της Ευρώπης και θα μπορούσε από εκεί να πάει εύκολα στη Γαλλία, τη Γερμανία και στις λουτροπόλεις όπου του αρέσει να διαμένει. Γίνεται δεκτός στη Γενεύη με μεγάλο σεβασμό, στις εφημερίδες όπως και στις ιδιωτικές συγκεντρώσεις θα τον προσφωνούν πάντα Κύριο Κόμη. Θα είναι ο μόνος αλλοδαπός στον οποίο το Συμβούλιο του κράτους της Γενεύης, από το 1823 έως το 1827, θα απευθύνει της ευχές του για το νέο έτος. Ο Pictet de Rochemont πεθαίνει λίγο μετά την άφιξή του. Ο Eynard είναι λοιπόν ο άνθρωπος τον οποίο γνωρίζει καλύτερα στη Γενεύη και είναι συχνά καλεσμένος στο υπέροχο παλάτι του- σήμερα δημαρχείο της Γενεύης- το οποίο έκτισε ο Eynard εμπνεόμενος από την τέχνη της Φλωρεντίας και όπου έχει μόλις εγκατασταθεί. Επίσης έχουν επιβεβαιωθεί πολλές επισκέψεις του Καποδίστρια στη Beaulieu κοντά στην Rolle, όπου οι Eynard του διαθέτουν το «Petit Fleur d'Eau» μια πανέμορφη βίλλα όπου θα του άρεσε να περάσει της τελευταίες ημέρες της ζωής του.

Στη Γενεύη ο Καποδίστριας έχει περισσότερο σχέσεις με τις οικογένειες της αστικής τάξης. Συναναστράφηκε βεβαίως την οικογένεια Dunal, οικογένεια κοσμηματοπωλών εγκατεστημένων στην Αγία Πετρούπολη, όπου ήσαν κοσμηματοπώλες του τσάρου, οι οποίοι είχαν επανέλθει στη Γενεύη στις αρχές του δέκατου ένατου αιώνα και ήσαν θερμοί φιλέλληνες.

Αντιθέτως είναι πολύ προσεκτικός στις σχέσεις του με φιλελεύθερους κύκλους.

Η Γενεύη είναι αυτή την εποχή ένα καταφύγιο για τους βετεράνους του Ναπολέοντα και κυρίως για τους Ιταλούς εξόριστους της επαναστάσεων του Piémont, της Λομβαρδίας και της Νάπολης. Μεταξύ αυτών ο διάσημος Buonarroti και ο ποιητής Ανδρέας Κάλβος, τον οποίο ο Καποδίστριας είχε σίγουρα συναντήσει στην Αναγνωστική Εταιρεία Γενεύης και για τον οποίο θα καταλήξει να γράψει μια συστατική επιστολή, όχι χωρίς επιφυλάξεις, στον φίλο του από τον καντόνι του Vaud, Frédéric César de la Harpe. Δεν συμμερίζεται ίσως απόλυτα τις φιλελεύθερες, ριζοσπαστικές ιδέες τους, αλλά γνωρίζει κυρίως ότι υπάρχει μια τεράστια πίεση από τον Metternich στις ελβετικές αρχές και στη Γενεύη, για να εκδιώξουν τους επαναστάτες τους, και δεν θα ήθελε να τους φέρει σε δύσκολη θέση.

Δεν νομίζω επίσης ότι συναναστράφηκε τον πιο επιφανή από τους ιταλούς εξόριστους, τον νομομαθή Pellegrino Rossi, ο οποίος κατοικούσε το Bourg-de-Four σε απόσταση τριών λεπτών από το σπίτι του στην οδό Hôtel-de-Ville και ήταν επιφανές μέλος της Αναγνωστικής Εταιρείας της Γενεύης. Ο Rossi ο οποίος υπήρξε καθηγητής δικαίου στη Bologna πριν καταφύγει στη Γενεύη, είναι ο πρώτος αλλοδαπός και καθολικός καθηγητής που εξελέγη στην Ακαδημία του Καλβίνου, η οποία μετεξελίχθηκε στο Πανεπιστήμιο της Γενεύης. Πολιτογραφημένος Ελβετός και βουλευτής της Γενεύης στη Δίετα (βουλή) ο Rossi θα είναι ο συντάκτης ενός σχεδίου νέου ομοσπονδιακού συντάγματος, το οποίο προοριζόταν να αντικαταστήσει το προτεινόμενο από τον Καποδίστρια, αλλά που τελικά απερρίφθη. Αφού εξελέγη καθηγητής στο Παρίσι γίνεται μέλος της Άνω Βουλής πριν επιστρέψει στην Ιταλία για να γίνει υπουργός του Πάπα, αλλά λίγο μετά θα δολοφονηθεί, τον Νοέμβριο του 1848, στα σκαλοπάτια της παπικής καγκελαρίας. Με τον Καποδίστρια έχουν κοινή πορεία.

Ανήσυχος από τα νέα που λαμβάνει από την Κέρκυρα και από τον μητροπολίτη Ιγνάτιο από την Πίζα, για τις καταστροφές που γίνονται στον Μοριά από τον στρατό του Ιμπραήμ και για την πολιορκία του Μεσολογγίου, ο Καποδίστριας υποδεικνύει στον Eynard τη δημιουργία μιας φιλελληνικής επιτροπής η οποία θα μπορούσε να βοηθήσει αποτελεσματικά τους επαναστατημένους. Είχε ήδη δημιουργηθεί στη Γενεύη μια πρώτη επιτροπή, από το φθινόπωρο του 1821, με την προτροπή των παστόρων των προτεσταντικών ενοριών της λιθουριανής εκκλησίας και της γερμανόφωνης Ελβετίας, που συστάθηκε για να βοηθήσει και να φιλοξενήσει στρατιώτες, κυρίως Γερμανούς, που θα επιβιβάζονταν στη Μασσαλία ή στο Λινόρη για να αγωνιστούν στο πλευρό των Ελλήνων. Αυτή η επιτροπή είχε υποστηριχθεί από ανθρώπους ταπεινούς και από φοιτητές. Ήσαν αυτοί που είχαν υποδεχθεί τους διασωθέντες από την εποποιία του Αλέξανδρου Υψηλάντη. Αυτοί είχαν ευχαριστήσει την επιτροπή με μία πλακέτα που περιελάμβανε όλα τα ονόματά τους και ήταν γραμμένη με τα υπέροχα καλλιγραφικά γράμματα του Κάλβου.

Ο Καποδίστριας απευθύνεται σε ανθρώπους πιο ισχυρούς οικονομικά. Μετά από μια εισαγωγική συνεδρίαση στον August de Stael, κατά την οποία ήταν παρών ο Καποδίστριας-είναι η μόνη συνάντηση στην οποία παρευρίσκεται ο Καποδίστριας-η επιτροπή συνεδριάζει για πρώτη φορά στις 3 Σεπτεμβρίου του 1825, υπό την προεδρία του λόγιου Guillaume Favre-Bertrand. Περιλαμβάνει διανοούμενους όπως ο νομομαθής Pierre Bellot, ο δημοσιολόγος Étienne Dumont, ο ιστορικός Sismondi και ανθρώπους εύπορους όπως ο Eynard και ο τραπεζίτης Hentsch, που είναι ο τραπεζίτης του Καποδίστρια και του οποίου το όνομα αναφέρεται συχνά στην αλληλογραφία. Τέλος ο αφοσιωμένος γραμματέας, ο πάστορας David Munier που θα είναι η κινητήρια δύναμη και στον οποίο ο Καποδίστριας θα ζητήσει να του βρει έναν γραμματέα εξίσου ικανό για να τον πάρει στην Ελλάδα: Θα είναι ο Élie-Ami Bétant.

Να σημειώσουμε με την ευκαιρία ότι η σύζυγος του Munier, το γένος Amélie Romilly, είναι η δημιουργός του ωραίου πορτραίτου του Καποδίστρια που τοποθετήθηκε σαν εξώφυλλο στην «Αλληλογραφία» του. Οι πόροι αυτής της δεύτερης επιτροπής συνδυασμένοι με αυτούς των άλλων ελβετικών επιτροπών και της επιτροπής του Παρισιού, της οποίας ο Eynard είναι επίσης μέλος, θα επιτρέψουν μια πιο αποτελεσματική βοήθεια.

Μετά την πτώση του Μεσολογγίου, η βοήθεια στάλθηκε στο Ναύπλιο αλλά ο Eynard, σε συμφωνία με την επιτροπή, θα κρίνει σοφό να ελέγχεται η χρήση αυτής της βοήθειας από κάποιον εκπρόσωπο. Ο κλήρος έπεσε στον γιατρό από τη Γενεύη, Louis-André Gosse και η βοήθεια θα επικεντρώνεται πλέον στη στήριξη του στόλου. Ο Eynard ενημερώνεται για την κατάσταση από τις επιστολές του Gosse. Δημοσιεύει μεγάλα αποσπάσματα στο Journal de Genève και στη Gazette de Lausanne. Όμως, ένα μεγάλο μέρος των κεφαλαίων που συγκεντρώνονται από τις επιτροπές πηγαίνουν ακόμη, με την προτροπή του Καποδίστρια, στα ορφανά και στους νέους Έλληνες που έρχονται να σπουδάσουν στην Ελβετία ή τη Γαλλία, των οποίων χρηματοδοτείται ένα μεγάλο μέρος των σπουδών.

Φεύγοντας το 1827 για μια περιοδεία στις διάφορες χώρες που θα ήσαν σε θέση να βοηθήσουν την Ελλάδα, ο Καποδίστριας ενημερώνεται στην Αγία Πετρούπολη για τον διορισμό του ως Κυβερνήτη της Ελλάδας και είναι με την ιδιότητα του αρχηγού κράτους που συνεχίζει την περιοδεία του. Είναι η στιγμή που η Γαλλία, η Αγγλία και η Ρωσία συζητούν στο Λονδίνο του όρους της Συνθήκης που θα τους ενώσει, της περίφημης Συνθήκης του Λονδίνου. Ο Καποδίστριας ενεθάρρυνε έντονα τον Eynard να παρευρίσκεται με τη γυναίκα του -η Άννα είχε τεράστια απήχηση στη Βιέννη- και να επηρεάσει την κατάσταση. Είναι η πρώτη φορά που οι Eynard βάζουν το πόδι τους στην Αγγλία. Ο Jean Gabriel δεν είναι αγγλόφιλος αντίθετα με την πλειονότητα των κατοίκων της Γενεύης, δεν είναι εξάλλου ούτε φίλος της Ρωσίας. Και θα πετύχει άριστα την αποστολή του, όντας όμως απογοητευμένος που ο Καποδίστριας δεν μπόρεσε να είναι παρών στις συζητήσεις του Λονδίνου.

Από το Λονδίνο όπου έφθασε τελικά, ο Καποδίστριας θα ολοκληρώσει το τελευταίο του ταξίδι στην Ευρώπη περνώντας από το Παρίσι, επισκεπτόμενος μετά τους καλύτερους του φίλους στην Ελβετία, όπως τον Wieland στη Βασιλεία, τον Reinhard στη Ζυρίχη, τον Usteri στο Aarau, τον La Harpe στη Λωζάννη. Τέλος στη Rolle επισκέπτεται τους Eynard. Η Anna Eynard θα του προσφέρει ένα μαντήλι με τα χρώματα της Ελλάδας που είχε κεντήσει η ίδια. Θα το φοράει δείχνοντάς της έτσι ότι αυτό είναι το μόνο διακριτικό σημάδι του Κυβερνήτη της Ελλάδας. Στις 6 Νοεμβρίου 1827 εγκαταλείπει τη Γενεύη για να πάει στην Ανκόνα και να επιβιβασθεί στο πλοίο.

Από τότε, οι δύο φίλοι επικοινωνούν ανταλλάσσοντας επιστολές. Και από αυτές είμαστε ίσως καλύτερα ενημερωμένοι για τις σχέσεις τους. Βλέπουμε ότι ο Καποδίστριας είναι καταβεβλημένος από τις δυσκολίες, αλλά στηρίζεται πάντα στην βοήθεια του Θεού. Είναι πάνω απ'όλα η απελπιστική οικονομική κατάσταση με την οποία παλεύει, αλλά και με τη δημιουργία σχολείων, θέμα που απασχολεί ιδιαίτερα τον Κυβερνήτη. Θα αφήσω στους άλλους ομιλητές τη φροντίδα να αναλύσουν αυτήν την αλληλογραφία, αλλά δεν μπορώ παρά να κλείσω την ομιλία μου διαβάζοντας το προφητικό απόσπασμα με το οποίο τελειώνει η τελευταία επιστολή που ο Καποδίστριας στέλνει στον Eynard στις 14/26 Σεπτεμβρίου του 1831 :

«Ούτε ο φόβος των ραδιουργιών και των ραδιούργων, ούτε αυτός των μακροσκελών κειμένων μερικών εφημερίδων θα με κάνουν να παρεκκλίνω της πορείας μου. Θα πουν, θα γράψουν ό,τι θέλουν. Αλλά, σε βάθος χρόνου, οι άνθρωποι δεν κρίνονται από αυτά που λένε ή γράφουν οι άλλοι για τις πράξεις τους, αλλά από τη μαρτυρία των ίδιων των πράξεών

τους. Παίρνοντας δύναμη από αυτό το απόφθεγμα, έζησα στον κόσμο με αυτές τις αρχές έως τη δύση της ζωής μου και ένιωθα πάντα πολύ καλά. Μου είναι αδύνατον αυτή την ώρα να αλλάξω. Θα κάνω αυτό που πρέπει κι ας γίνει ο,τι είναι να γίνει.»